

PARTICULARITATS DE LA MIRMECOFAUNA DEL CAP DE GATA (ALMERIA)

Rebut: maig 1981

A. de Haro *

SUMMARY

On the Cabo de Gata (Almería, Spain) myrmecofauna

The study of the myrmecofauna of Cabo de Gata (Almería) shows the presence of 20 species and 12 genera. It must be noted the presence of **Cardiocondyla batesii**, till now only found in Almería and Murcia. **Camponotus sicheli** is also localised in Almería and the Balearic Islands. **Monomorium subopacum** is also abundant in the zone, but scarce in Andalucía.

The 80 % of the myrmecofauna is Iberomauritanic and African, and the remaining 20 % is of Euromediterranean origin.

INTRODUCCIÓ

Del 4 al 6 de juliol de 1974 i dins de la exploració mirmecològica realitzada a Andalusia amb el meu col·lega i amic Cedric A. Collingwood, vam fer una prospecció pel Cap de Gata. Ací analitzem la mirmecofauna de la zona costanera del Cap, des del poblat de Gata a les salines i el far.

La zona és constituïda per roques volcàniques miocèniques amb relleus muntanyosos que s'estenen fins al camp de Cartagena. Des del punt de vista climatològic, es caracteritza per la seva aridesa, amb una temperatura mitjana de 18°C i 248 mm de pluviositat anual, en els anys 1968-1974, segons dades amablement proporcionades per l'Oficina Meteorològica de l'Aeroport d'Almeria (fig. 1).

En la zona costanera hi ha salines, dunes i terres sorrenques, amb *Salicornia*,

Stipa, *Arundo* i *Pistacia*. Trobem el margalló, *Chamaerops humilis* a les roques del far.

CONSIDERACIONS FAUNÍSTIQUES I ECOLÒGIQUES

Les espècies trobades, les hem agrupades en tres hàbitats diferenciats. A causa de la naturalesa del substrat, no s'ha realitzat el compte dels nius, de manera que indiquem amb una, dues i tres creus la presència, freqüència i constància de les espècies. En total són 20 les espècies determinades, agrupades en 12 gèneres i amb un coeficient de relació de 0,6 (taula I).

Cal destacar la freqüència de l'endemisme ibèric *Aphaenogaster iberica*, el qual per la costa mediterrània arriba fins a Ulldecona (Tarragona).

* Departament de Zoologia. Facultat de Ciències. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra. Barcelona.

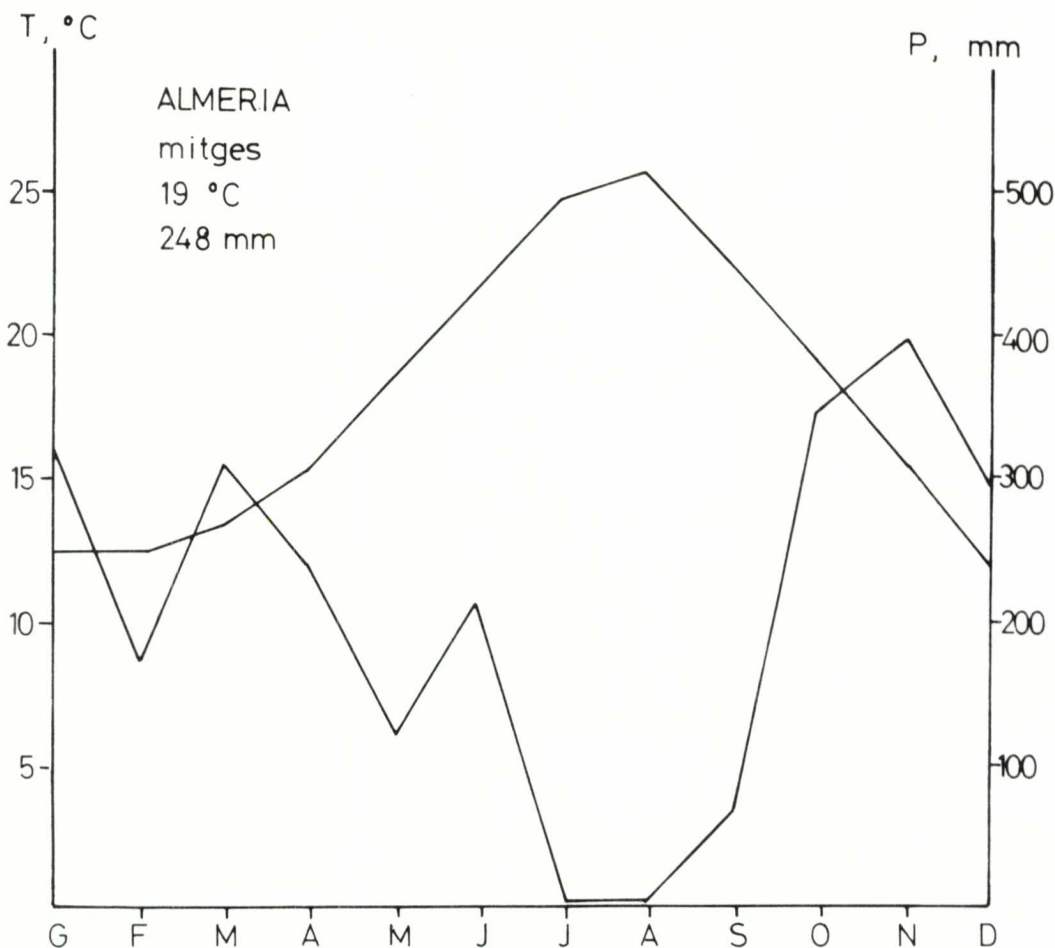

FIG. 1. Diagrama ombrotèrmic d'Almeria, segons dades facilitades per l'Oficina Meteorològica de l'aeroport d'Almeria. Ombrothermic diagram...

És notable l'absència d'*A. senilis*, un altre endemisme ibèric, molt extès a Andalusia i a Catalunya. S'ha de fer observar també l'absència d'*A. testaceo-pilosa*, forma nord-africana i citada per diversos autors a Andalusia, suposem que per confusió amb *A. senilis*.

Cardiocondyla batesii, és una espècie rara, tan sols citada a Múrcia per COLLINGWOOD & YARROW (1968). A la zona estudiada es troba prop de les dunes. Viu bé al Sahara, però la seva distribució és mal coneguda.

Tetramorium punicum és una forma de la qual no es coneix la distribució ibèrica. L'hem trobada per tot Andalusia. Proce-

deix de l'Àfrica Oriental i és estesa per l'Àfrica del nord, l'Àsia Menor i Rússia meridional. També viu a Itàlia.

Menomorium subopacum és abundant sobre sòls sorrenics i roques del far. A Andalusia tan sols l'hem trobada a Vejer de la Frontera (Càdis). COLLINGWOOD & YARROW (1968) l'han citada a Màlaga i Alacant. S'estén a l'Orient Mitjà, Balears i Canàries. És rara a l'Àfrica del Nord i pertany a un grup que s'estén sobretot per l'Àfrica Oriental i l'Índia; resistent en climes molt àrids.

Camponotus sicheli és una espècie de la conca mediterrània sud-occidental. Citada abans a Adra (Almeria) i a Mallorca per

COLLINGWOOD & YARROW (1968). Estesa pel Marroc, Algèria, Sicília, Mallorca i Menorca —trobadada ací pel nostre col·laborador P. Comín. A Menorca viu al bosc de *Pinus halepensis* i CAGNIANT (1966) diu que a Algèria és lligada als boscos de pins. Nosaltres l'hem trobada en sòls salins. S'ha de fer noves prospeccions perquè probablement viu a Andalusia.

Cataglyphis albicans és una forma xeromòfila que es troba amb freqüència. Fa niu amb una obertura voltada per paret de sorra en forma de mitja lluna amb els braços orientats al nord. A Catalunya l'hem trobada en hàbitats molt diversos, i fa el niu des de roques de platges fins a camins entre conreus.

Finalment, *Tapinoma nigerrimum*, for-

ma africana d'àmplia distribució ibèrica, és dominant a amples zones de dunes.

RESUM I CONCLUSIONS

A la mirmecofauna de la zona costanera del Cap de Gata (Almeria), s'han determinat 20 espècies agrupades en 12 gèneres. S'ha de fer notar la presència d'una única espècie de *Aphaenogaster*, *A. iberica*. *Cardiocondyla batesii* es presenta fins ara localitzada a Almeria i Múrcia. *Camponotus sicheli* és localitzada a Almeria, encara que és una espècie del Mediterrani sud-occidental i viu a les Balears.

Monomorium subopacum, abundant al Cap de Gata, fins ara s'ha trobat molt

TAULA I. Distribució al cap de Gata dels *Myrmicinae*, *Dolichoderinae* i *Formicinae*; les creus indiquen l'abundància.
Distribution in...

	a) Sòls salins amb guix	b) sòls sorrencs i dunes	c) Roques del far
MYRMICINAE			
<i>Aphaenogaster iberica</i> EMERY		+	++
<i>Messor barbarus</i> L.	+		
<i>Messor sancta bouvieri</i> BONDROIT	+	++	+
<i>Pheidole pallidula</i> (NYLANDER)	+		++
<i>Cardiocondyla batesii</i> FOREL		+	
<i>Leptothorax specularis</i> EMERY			+
<i>L. leviceps</i> EMERY		+	
<i>L. cervantesi</i> SANTCHI		+	
<i>L. rabaudi</i> BONDROIT	+		
<i>Tetramorium punicum</i> (SMITH)			+
<i>T. meridionale</i> (EMERY)	+		
<i>T. semilaeve</i> (ANDRÉ)			+
<i>Monomorium subopacum</i> (SMITH)	++	+	+++
<i>Cremastogaster auberti</i> EMERY		++	+++
DOLICHODERINAE			
<i>Tapinoma nigerrimum</i> NYLANDER	+++	++	+
FORMICINAE			
<i>Plagiolepis schmitzi</i> FOREL	+	+	+
<i>Camponotus sylvaticus</i> OLIVIER		+	++
<i>C. foreli</i> EMERY		+	+++
<i>C. sicheli</i> MAYR	+		
<i>Cataglyphis albicans</i> ROGER	++	++	+

localitzada a Andalusia. Noves prospeccions probablement ampliaran la seva àrea de distribució.

La composició de la mirmecofauna del Cap de Gata destaca per la seva forta composició iberomauritànica i africana. Aproximadament el 50 % són elements iberomauritànics, 20 % africans, 20 % euromediterranis i el 10 % són elements ibèrics.

BIBLIOGRAFIA

- CAGNIANT, H. 1961. Étude des Fourmis récoltées par le Prof. H. Janestschek dans la Sierra Nevada. *Bull. Soc. Hist. Nat. Afr. Nord.*, 52: 104-116.
- CAGNIANT, H. 1966. Note sur le peuplement en fourmis d'une montagne de la région d'Alger, l'Atlas de Blida. *Bull. Soc. Hist. Nat. Toulouse*, 102: 278-284.
- CAGNIANT, H. & LEDOUX, A. 1974. Nouvelle description d'*Aphaenogaster senilis*. *Vie Milieu*, 26 (C-1): 97-110.
- CEBALLOS, G. 1956. Catálogo de los Himenópteros de España. Formicidae. *Inst. Esp. Ent.*, 295-321.
- COLLINGWOOD, C. A. & YARROW, I. H. H. 1968. A survey of Iberian Formicidae (Hymenoptera). *Eos*, 44: 53-101.
- HARÓ, A. DE. 1974. Formícidos del valle de Las Batuecas y parte occidental de la cordillera Central (Salamanca). *Bol. R. Soc. Española Hist. Nat. (Biol.)*, 72: 229-235.
- HARÓ, A. de & COLLINGWOOD, C. A. 1977. Prospección mirmecológica por Andalucía. *Bol. Est. C. Ecol.*, 6 (12): 85-90.